

מדי יום נכתבים בישראל אלפי צ'קים - איך ממלאים צ'ק בלי להסתבר

07:01 | 25.10.2009 מאת עידו באום
למה ואיך מונעים הסבת צ'קים

<< למה כדאי למנוע העברה של צ'קים?

צ'ק הוא מסמך סחיר. כלומר, האדם שלפקודתו רשמתם את הצ'ק ("הנפרע") יכול להעבירו לצד שלישי באמצעו חתימה על גבו. הליך ההעברה נקרא בשפה המשפטית "הסבה" ומי שהעברתם לו את הצ'ק בהסבה נקרא "נסב". מי שקיבל צ'ק בהסבה מקבל מעמד משפטי חזק מאוד המכונה "אוחז כשורה". גם אם קיימות טענות לגבי עסקת היסוד שבגינה ניתן הצ'ק - הנסב שאוחז כשורה יכול לדרוש לפרוע את הצ'ק.

לדוגמה: רכשתם מסך LCD חדש ושילמתם בצ'ק תמורתו. הסתבר שהמסך אינו תקין. אם תבטלו את הצ'ק והחנות תתבע אתכם, תוכלו לטעון שהמוצר לא תקין ואין לשלם עבורו. ואולם, אם החנות העבירה (באמצעות הסבה) את הצ'ק לצד שלישי, כמו יבואן המסך, היבואן יזכה למעמד של "אוחז כשורה" ואתם תיאלצו לשלם לו את סכום הצ'ק, למרות שלא קיבלתם תמורה עבורו. עוד דוגמה: אם החנות הפקידה את הצ'ק והסבה אותו לבנק ואז קרסה ופשטה רגל, תאלצו לשלם לבנק תמורת המסך.

איך מונעים העברה?

עו"ד רוי בר-קהן מסביר כי ניתן להגביל את האפשרות של מקבל הצ'ק (הנפרע) להעבירו לצד שלישי. מה לעשות? לכתוב "לנפרע בלבד" או "לא סחיר" בצידו השמאלי העליון של הצ'ק. אפשר גם לכתוב "למוטב בלבד". כיום אפשר להזמין מראש צ'קים בהם מופיע הכיתוב ומומלץ להזמין אותם כדבר בשגרה - כך לא תשכחו לכתוב את ההגבלה.

כתיבת המלים "לביטחון בלבד" על גבי צ'ק, אינה מונעת את האפשרות להעביר אותו. עם זאת, הוספה זו מעידה כי פירעון הצ'ק מותנה בתנאי. אם תוכיחו שהתנאי לא התקיים, יש סיכוי שתוכלו למנוע את פירעון הצ'ק. מומלץ לשוכר דירה שנדרש להפקיד צ'ק ביטחון לכתוב במפורש על גבי הצ'ק כי הוא "לביטחון בלבד".

כדאי למחוק את המלה "לפקודת"

<< אפשר להזמין פנקס צ'קים שבו נמחקה המלה "לפקודת". אם לא עשיתם זאת, כדאי למחוק אותה בעט כדי למנוע מצב בו הנפרע בצ'ק יוכל להעביר אותו לצד שלישי.

שימו לב: זה לא מספיק. עו"ד בר-קהן מדגיש כי בנוסף למחיקת המילה "לפקודת" חובה להוסיף כיתוב כמו המלים "לנפרע בלבד" או "לא סחיר" אם רוצים להגביל את העברת הצ'ק.

הוספת המלה "בלבד" לאחר שם הנפרע

<< כדי לחזק את כוונתכם שהצ'ק יוכל להיפרע רק על ידי הנפרע עצמו, כדאי להוסיף לאחר שם הנפרע את המילה "בלבד" (למשל לכתוב "ליצחק שמעוני בלבד"). במצב זה קבע בית המשפט העליון כי גם אם לא כתבתם "לנפרע בלבד" או "למוטב בלבד" - עדיין לא ניתן להעביר את הצ'ק.

צ'ק פתוח? בשום אופן

<< הותרת צ'ק ללא סכומו היא פעולה מסוכנת. מישהו עלול למלא שם סכום עתק, וקשה לשכנע את בית המשפט שזה לא נכון. באחד המקרים נענתה אשה לבקשת בעלה לתת צ'ק על סך 3,000 שקל כביטחון להלוואה שקיבל מאדם שלישי, אבל הותירה את הסכום פתוח. בעלה מילא בצ'ק סך של 400 אלף שקל. האשה חויבה במלוא הסכום.

צ'ק ללא שם הנפרע - מסוכן

<< במצבים בהם המושך הותיר את שם הנפרע ריק והצ'ק הועבר לצד שלישי עמו אין למושך קשר, יכול הצד השלישי ליהנות ממעמד של "אוחז כשורה". כלומר, תיאלצו לשלם לו גם אם האדם שמסרתם לו את הצ'ק במקור סיפק סחורה פגומה והאדם שפרע את הצ'ק אינו מוכר לכם כלל.

פרט חשוב: לפעמים משכנע מקבל הצ'ק את כותבו להוסיף עוד שם בשורת הנפרע, שם שאינו מוכר לכותב הצ'ק. למשל, נכתב בצ'ק כי הוא נעשה ל"יצחק שמעוני ופלוני אלמוני". פסיקה חדשה שנמצאת עדיין בערעור קובעת כי במקרה כזה גם אם הגבלתם את סחירות הצ'ק או שתמצו לבטל את הצ'ק כלפי "יצחק שמעוני", עדיין יוכל הנפרע השני להעבירו או לפרוע אותו.

צ'ק דחוי

<< בתשלום על מוצר שיתקבל מאוחר יותר מומלץ במידת האפשר לכתוב צ'ק דחוי לתאריך המאוחר ממועד מסירת הצ'ק. כך ניתן יהיה לבטל את השיק אם המוצר לא יגיע או יהיה פגום.

"קרוס" לא מגביל את הסבת הצ'ק

<< "קרוס" הוא שרטוט שני קווים מקבילים בצדו השמאלי של הצ'ק. המושך בעברית הוא "צ'ק משורטט". המשמעות של צ'ק משורטט היא כי גבייתו יכולה להיעשות על ידי בנק בלבד, כלומר יש לגבות את סכום הצ'ק בבנק והלקוח לבדו אינו יכול לגבות אותו. שימו לב: שרטוט הקרוס לבדו אינו מגביל את עבירות הצ'ק.

החתימה היא הכל

<< תנאי לתקפותו של שטר הוא היותו חתום. החותם על הצ'ק עשוי להיות חייב לשלמו. אם ביקשו שתחתמו בצ'ק בשמו של מישהו אחר? לדוגמה: מטפל באדם מבוגר שמקבל לידיו את פנקס הצ'קים שלו ויש לו הרשאה למלא את הצ'ק עבור רכישת מצרכים? לפי החוק אין חובה שבעל הפנקס עצמו יחתום על ההמחאה. עם זאת, עליכם להוסיף לחתימה מלים המורות כי אתם חותמים בשם אדם או מטעמו, אחרת עלול מישהו לטעון שהחותם הוא החייב. עליכם לכתוב "בשם _____" או בקיצור "ב / _____".

יש לכם חשבון משותף? זהירות

<< בחשבון משותף של בני זוג (או שותפים אחרים) יכול עקרונית כל אחד מבני הזוג לחייב את רעהו באמצעות חתימתו. באחרונה מתח השופט יורם דנציגר בבית המשפט העליון ביקורת על קביעה זו - אבל היא לא שונתה. כדאי לזכור כי אם אתם פותחים חשבון משותף יכול שותפכם לחייב אתכם מכוח חתימתו בלבד, ללא ידיעתכם וללא הסכמתכם.

לגבי בני זוג, נקבע בבית המשפט העליון כי יש לראות בחשבון משותף הרשאה לחייב את בן הזוג רק בחתימות על צ'קים שנמשכו לצורכי הבית, אולם הגדרה זו אינה ברורה ומשתנה כמובן ממשק בית אחד לרעהו.

הצד האחורי - איך להסב צ'ק בצורה נכונה?

<< אם קיבלתם צ'ק לפקודתכם וחתמתם את שמכם בגב הצ'ק, המשמעות היא שהפכתם את הצ'ק לכזה שניתן להעברה על ידי מסירה. במלים אחרות: אם איבדתם צ'ק כזה בדרך להפקדתו בבנק, כל אדם אשר מוצא אותו, יכול להפקידו לחשבון. לכן, מוצע לחתום רק בסמוך להפקדה. אפשר ורצוי להגביל את ההעברה. לדוגמה: להוסיף בגב הצ'ק באופן ספציפי כי "יש לשלם לפלוגי בלבד" או "יש להפקיד את הצ'ק לחשבון פלוגי בבנק אלמוני". בצורה זו, ההיסב "נועל" את הצ'ק ואינו מאפשר להעבירו הלאה. עו"ד בר-קנהן מציין כי בתי המשפט קיבלו נוסחים שונים לדוגמה: "לזכות הנפרע", "לשימוש", "לזכות חשבון X".